

Nivelleren inkomens kan veel doelmatiger

Ed Groot
Amsterdam

Nederland pompt nodeloos veel geld rond in de woningmarkt, in de pensioenfondsen en in de levensloopregeling. Linkse heilige huisjes zoals het minimumloon en hoge toptarieven maken de armen alleen maar armer. 'We betalen een te hoge prijs voor gelijkheid', vindt bijzonder hoogleraar aan de Rotterdamse Erasmus Universiteit Bas Jacobs.

Herverdeling van inkomens is mogelijk met aanzienlijk minder schade voor de economie. Het is schrijnend om te zien hoe vaak onze politieke partijen maatregelen voorstellen die weinig bijdragen aan meer rechtvaardigheid en tegelijk een efficiënte economie in de weg staan.

Dit stelt Bas Jacobs (34) in zijn oratie als bijzonder hoogleraar openbare financiën en economisch beleid aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. De oratie is gebaseerd op zijn nieuwe boek *De prijs van gelijkheid*, dat gisteren werd overhandigd aan minister Bos van Financiën.

Op basis van uitgebreide literatuurstudies en schattingen voor Nederland komt Jacobs tot de bevinding dat iedere euro die de overheid extra wil herverdelen de samenleving 50 eurocent kost. Jacobs noemt die prijs van gelijkheid 'onnodig hoog'. De bulk van de kosten bestaat uit verlies aan economische doelmatigheid.

Een berucht voorbeeld is de woningmarkt. Ondanks de tientallen miljarden die het Rijk jaarlijks pompt in lagere huren en hypotheekrenteaftrek raakt het doel van 'betaalbare huisvesting voor iedereen' steeds verder uit zicht. Volgens Jacobs is dit slechts een van de vele voorbeelden. Zijn boek is te zien als een wetenschappelijk pleidooi voor een 'linkse aanbod-economie'. Overheidsingrijpen in de inkomensverdeling kan veel efficiënter. Met de ruimte die ontstaat, kunnen de belastingen omlaag of kan meer inkomen worden herverdeeld. Welke mix wordt gekozen vindt Jacobs overigens geen zaak voor economen, maar voor de politiek. Hij kwalificeert zichzelf als een 'sociaal-liberaal'.

V In uw boek krijgen alle partijen ervan langs. U noemt de VVD kampioen onzinnige belastingvoorstellen. U maakt gehakt van de levensloopregeling, het troetelkind van het CDA. PvdA en SP helpen volgens u de mensen aan de on-

Bas Jacobs tijdens zijn oratie: 'Het minimumloon is geen goed instrument voor herverdeling.'

Foto: Mirjam van der Hoek

derkant van de regen in de drup. En we subsidiëren pensioensparen te veel. Doet de politiek alles verkeerd?

'Er zijn ook veel belastingen en regelingen waar ik het mee eens ben. Ik vind het bijvoorbeeld fascinerend om te zien dat het verloop van de belastingdruk aardig in de buurt komt van het optimum volgens de belastingtheorie. Dat geldt niet alleen voor Nederland maar ook voor veel andere Europese landen.'

'Maar het is waar dat veel bestaande regelingen niet goed zijn te begrijpen vanuit klassieke "linkse" idealen over gelijkheid of "rechtse" voorkeuren voor een doelmatige economie.'

'Het idee van een vlaktaks — één belastingtarief voor iedereen — van de VVD vind ik bijvoorbeeld onzinnig. Daardoor wordt het in-

strument van de inkomstenbelasting heel bot. Met een vlaktaks moet de overheid óf de belastingdruk veel verder opvoeren om dezelfde herverdeling tot stand te brengen, óf de inkomensongelijkheid laten toenemen. Geen van beide is aantrekkelijk.'

'Tegelijk is mijn conclusie ook dat het optimale toptarief ergens tussen de 40 en de 50% ligt. Hogere tarieven leveren nauwelijks meer belastingopbrengsten op, terwijl de verliezen aan economische doelmatigheid steil oplopen.'

'Als pensioenfondsen worden belast en de AOW gefiscaliseerd, neemt de welvaart bijna €7 mrd toe'

Mensen met hoge inkomens zijn erg gevoelig voor tariefsverhogingen. Dat geldt nog sterker bij vrouwen. Dat wordt weer bij partijen als de SP te weinig onderkend.'

V Wat is er mis met het minimumloon?

'Dat is geen goed instrument voor herverdeling. De armste groepen betalen er zelf de prijs voor in de vorm van hogere werkloosheid. Het is beter om het minimumloon te verlagen en tegelijk ook de belasting op arbeid. Dan neemt de werkgelegenheid toe, daalt de afhankelijkheid van uitkeringen en neemt het zwartwerken af. Dan zal de belastingverlaging voor een groot deel zichzelf financieren.'

V U wilt de fiscale subsidies op pensioensparen aanpakken. Dat is nogal wat. Waarom?

'De fiscale vrijstelling van pensioensparen kosten de schatkist €13,5 mrd, dat is bijna net zo veel als de fiscale behandeling van het eigen huis.'

Dat zijn enorme bedragen, die moeten worden opgebracht door arbeid zwaarder te belasten. Daardoor loont het minder om te gaan werken en te scholen. In plaats van te investeren in menselijk kapitaal worden mensen ertoe aangezet om eerder met pensioen te gaan.'

Let wel: ik pleit niet voor de afschaffing van de fiscale aftrekbaarheid van pensioenpremies. De omkeerregel — premies onbelast, uitkeringen belast — is belangrijk om straks de lasten van de vergrijzing op te vangen. Ik pleit voor het belasten van de vermogenswinsten van de pensioenfondsen in box 3. Als dan tegelijk de AOW-premies worden gefiscaliseerd is er

een welvaartswinst mogelijk van €6,7 mrd per jaar. Dat is fors.'

'Ik begrijp heus dat zo'n overgang tijd kost, maar waar het om gaat, is dat er veel te winnen valt aan doelmatigheid. Als ook nog de fiscale subsidies op het eigen huis worden afgeschaft, dan kunnen de kosten per herverdeelde euro terug van 50 cent naar 35 cent.'

V Een ander taboe dan, de levensloopregeling. Wat is daarmee mis? 'Van alles eigenlijk. Op dit punt verschil ik van mening met mijn intellectuele leermeester Lans Bovenberg. De levensloopregeling is een subsidie op niet-werken en maakt betaald werk alleen nog maar onaantrekkelijker. Jonge gezinnen krijgen een prikkel om extra te sparen, maar dat werkt niet omdat ze door hoge financiële lasten en verplichte pensioenbespa-

Bas Jacobs
Cv

1973 Geboren in Bolsward
2002 Promotie Universiteit van Amsterdam: 'Public Finance and Human Capital'
2002 Onderzoeker bij diverse instituten, waaronder het CPB, Universiteit van Amsterdam, Tilburg, Chicago en de Europese Universiteit van Florence
2007 Hoogleraar Openbare Financiën en Economie Erasmus Universiteit

ringen toch al klem zitten. Als er al een levensloopregeling nodig is, dan is er eerder behoefte om meer te kunnen lenen.

'Je ziet dat in de praktijk vooral ouderen met hoge inkomens gebruikmaken van de levensloopregeling. Met alle nadelen van dien van vervroegd uittreden en van minder belastinginkomsten in box 3. Die nadelen worden nog groter als de levensloop gebruikt mag worden om je inkomen aan te vullen bij bijvoorbeeld werkloosheid. Dan verhoog je via de achterdeur de uitkeringen en verminder je de prikkels om weer aan het werk te gaan. Op individueel niveau spelen er motieven om te sparen uit voorzorg tegen slechte tijden. Maar op macroniveau wordt er eerder te veel gespaard in dit land. Dan moet je dat als overheid niet nog eens extra gaan aanmoedigen.'

'Ik kan de pleidooien voor de levensloopregeling eigenlijk verklaren uit de idee bij christelijke partijen dat jongeren te hedonistisch in het leven staan. Maar ik vind als econoom dat je erg terughoudend moet zijn met dit soort argumenten.'

V Denkt u dat de politiek zich wat aantrekt van uw adviezen?

'De politiek moet rekening houden met de gevestigde belangen. Veranderingen kosten tijd en overgangsmaatregelen zijn nodig. Politici moeten worden herkozen en dat dwingt hen om niet voor het optimale beleid te kiezen. In de praktijk zijn de kosten van herverdeling daarom nog hoger dan 50 cent per herverdeelde euro.'

'Maar het is al veel waard als die kosten zichtbaar worden. Economen moeten meer oog krijgen voor de uitvoerbaarheid van beleid. Daar wil ik meer energie in steken.'

